

Список використаних джерел

1. Андрійчук В. Г., Внутрішня будова ринку сільськогосподарської продукції: теоретико-методологічний аспект / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2004. – № 3. – С. 29.
2. Близнюк С. В. Маркетинг в Україні: проблеми становлення та розвитку / С. В. Близнюк. – К.: ІВЦ «Видавництво Політехніка», 2003. – 384 с.
3. Коваленко Ю. С. Макроекономічний аналіз аграрного ринку України (науково-методичні рекомендації) / [Ю. С. Коваленко, І. В. Охріменко, І. М. Зеліско та ін.]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 82 с.

***Summary.** Considered to ensure the efficiency of the agricultural market, depending on the functions that it performs and its structuring. Its main components and subsystems.*

***Key words:** agricultural market, features of market, structuring.*

УДК [330.3] (043.2)

Дерій Ж.В., к.е.н., доцент Чернігівського державного технологічного університету

МІСЦЕ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ЕКОНОМІЦІ ЗНАНЬ

У статті показано сутність економіки знань, роль та місце в ній людського капіталу.

***Ключові слова:** економіка знань, людський потенціал, людський капітал, інновації, капіталізація.*

Постановка проблеми. Сучасний світовий розвиток визначається наступними факторами: значним підвищенням ролі теоретичних знань та науки; зростанням частки третинного сектору економіки – сфери послуг; розвитком сучасних інформаційних технологій та високотехнологічних галузей

Формування системи «наука – освіта – технологія – інновація – виробництво» сьогодні визнано головним орієнтиром розвитку постіндустріальних суспільств та єдиний можливий шлях до підвищення конкурентоспроможності і динаміки прогресу України зокрема.

Наукові дослідження дають людині нові знання, які трансформуються у технології та продукти наукоємного виробництва, стимулюють зростання продуктивності праці, зниження матеріало- та енергоємності, підвищення конкурентоспроможності суспільного виробництва, прискорюючи темпи накопичення суспільного прибутку, змінюючи мотивацію трудової діяльності, і тому виступають фактором постіндустріального економічного зростання. Саме тому актуальним є вивчення питань щодо ролі людини, людського потенціалу в системі економіки знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В різних аспектах проблему людського капіталу досліджують як вітчизняні так і закордонні науковці, а саме І.Булеєв, Н.Брюховецька, Н.Ушенко, Л.Федулова та ін.

Вивченням проблеми людського капіталу та людського потенціалу займаються В.Антонюк, О.Грішнова, Е.Лібанова та ін., проте незважаючи на значну кількість публікацій, вважаємо за актуальне глибше дослідити питання щодо ролі людського потенціалу у системі економіки знань.

Метою даного дослідження визначення особливостей людського капіталу на сучасному етапі, коли економіка позиціонується як економіка знань.

Викладення основного матеріалу. Світове співтовариство наразі формує економіку знань, економіку, в котрій більша частина ВВП забезпечується діяльністю з виробництва, обробки, зберігання і розповсюдження знань.

Економіка знань складається з ряду елементів, зокрема: доступна, якісна і безперервна освіта населення на основі нових наукових знань; економічні стимули та інституційний режим, що заохочують до ефективного використання національних і глобальних знань в усіх секторах економіки; ефективна інноваційна система, що об'єднує в єдиний комплекс економіку, наукові, академічні та дослідницькі центри; інфраструктура, яка з'єднує елементи інноваційної системи між собою та із зовнішнім середовищем; держава як ініціатор та координатор процесів розбудови економіки на основі нових знань.

Глобалізаційні процеси, відкритість та взаємопроникнення економік різних держав, що ґрунтується на сучасних інформаційних технологіях, розвиток науки, здобутки якої є предметом і результатом творчої, високоінтелектуальної праці – все це реалії сьогодення, які дозволяють наростити людський потенціал та капіталізувати його вартість.

Активізація процесів перетворення знання у безпосередньо продуктивну силу розвитку економіки й суспільства зумовила, особливо у другій половині XX ст., розширення як досліджень у цій сфері, так і практичних кроків. Разом це означувало формування не тільки порівняно цілісної системи поглядів, що отримала назву «економіка знань», але й індикаторів і критеріїв її оцінки. Загальновизнаною стала думка про те, що сьогодні лише через знання можна створити й розвивати конкурентоспроможну економіку, здатну забезпечувати сучасний рівень життя населення, нарощувати людський потенціал та капітал.

Економіка знань включає три основні сфери, які мають безпосередній вплив на зростання вартості людського капіталу, на капіталізацію вартості:

- науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки та інновації;
- освіта та навчання;
- інформаційно-комунікативні технології.

Рушійною силою економіки знань звичайно є людина. Впровадження результатів НТП у виробництво більшою мірою залежить від людини, задоволення потреб якої є кінцевою метою суспільного виробництва, від людського капіталу, який є важливою компонентою національного багатства будь-якої країни. Тому сьогодні одним із стратегічних ресурсів у розвинених країнах світу визнається людський капітал та його носій – людина. Сучасна теорія людського капіталу сформована на досягненнях інституційної теорії, неокласичної теорії та ідей неокейнсіанства. Коли капітал досягає реального панування над суспільством, він набуває рис матеріальної спільноти, що долає обмеження, поставлені на її шляху існуванням вартості та закону вартості, що зберігаються лише в якості чогось «знятого». Капітал переходить у таке становище завдяки двом процесам:

- 1) величезному зменшенню кількості праці, уречевленої в капіталі як продукті виробництва (девалоризація);
- 2) поступовому зникненню відносин вільного обміну – спершу з відносин найманої праці, а потім із усіх економічних процесів обміну. Будь-яка існуюча вартість тепер визначається капіталом.

Сучасний капітал як капітал існує лише в процесі свого обороту. Він набув цієї властивості одночасно з піднесенням ролі фіктивного капіталу, за часів, коли сутність поняття «створення нової вартості» ще зберігала своє значення, коли капіталу ще не вдалося в дійсності подолати бар'єри, поставлені законом вартості.

Людський капітал – це реальний потенціал людських ресурсів, оцінений у конкретних суспільно-історичних умовах існування людини як носія робочої сили. З точки зору капіталу – це постійно відтворюваний у часі та просторі капітал, втілений у людях.

Серед аспектів людського капіталу вважаємо за потрібне виділити наступні: демографічний; економічний; юридичний; соціологічний; історичний; психологічний; біологічний; соціальний; етнічний; системний; структурний; міграційний.

Теорія людського капіталу виходить з того, що капітал – це запас благ, який приносить дохід власнику внаслідок інвестицій, тобто мова йде про капіталізацію людського потенціалу і наращування людського капіталу. З нашої точки зору, сьогодні капіталізація людського потенціалу – це складний багаторівневий та багатоаспектний процес, що має за мету зростання ринкової вартості людських ресурсів, збільшення віддачі від ресурсів праці у вигляді зростання продуктивності праці та її якості, економію робочого часу, інтелектуалізацію та інноваційність праці. Капіталізація людського потенціалу є необхідною умовою та дієвим важелем ефективного економічного розвитку. При цьому основними каналами впливу капіталізації на економічне зростання можна вважати:

- отримання нових знань та навичок робочою силою;
- накопичення нових знань у формі прикладних та теоретичних розробок;
- продукування нових знань, створення нових технологій;
- підвищення адаптивного потенціалу національної економіки через забезпечення високої швидкості впровадження нововведень.

Висновки та пропозиції. Таким чином, основою виробництва економічних благ продовжують виступати матеріально-природні ресурси (як у аграрному та індустріальному типі економіки), але найважливішими нематеріальними чинниками, які забезпечують зростання і розвиток будь-якої економічної системи, виступають людський капітал і знання. Тому в контексті розвитку економіки знань сьогодні значна увага повинна приділятися людському капіталу, так як він здатен давати на кожну одиницю додаткового інвестування найвищу економічну віддачу, забезпечуючи не лише високу рентабельність виробництва та надійні конкурентні переваги на світових ринках, а й створюючи підґрунтя стратегічної прибутковості для інноваційно-інвестиційних систем суспільства.

Список використаних джерел

1. Друкер П.Ф. Эпоха разрыва: ориентиры для нашего меняющегося общества. – М: Вільямс И.Д., 2007.-336 с.
2. Кондаурова І.О. Інституційні аспекти становлення економіки знань. Режим доступу : з екрану <http://www.ea.donntu.edu.ua:8080>
3. Давыдова О.А. Инвестиции в человеческий капитал: динамика, оценка, эффективность: Автореф. дис. ... канд. экон. наук.- СПб., 1998.- 18 с.
4. Lucas R.E. On the mechanics of economic development // Journal of monetary economics. – 1988. – № 22 (1). – Р.3-42.
5. Верхоглядова Н.І. Людський капітал і показники економічного зростання.

Summary. The article shows the essence of the knowledge economy, the role and place of human capital.

Key words: knowledge economy, human potential, human capital, innovation, capitalization.